

Geen daden maar woorden

Dames en heren, zit iedereen weer? Mevrouw Cramer, hier staat uw tas, naast meneer Hirsch Ballin. Mevrouw Hamer, maant u uw collega's even tot stilte? Meneer Rouvoet, komt u ook weer zitten? Dan vervolgen wij onze sessie Collectieve Coaching door de burger, voor bewindspersonen en leden van de coalitiefracties in de Tweede Kamer.

Dames en heren, verreweg het mooiste wat de kabinetten Balkenende I tot en met IV hebben opgeleverd is de toegenomen aandacht voor normen en waarden. Er is veel over gezeurd, gelachen en gegniffeld, maar dat was, is en blijft de grootste verdienste van deze minister-president. Met een sociaaldemocratische coalitiepartner valt van dit thema nog veel meer te maken dan mogelijk was met VVD, D66 en wijlen de LPF. Anders dan VVD-ers hebben sociaaldemocraten nooit bedreigd vooraanstaande partijgenoten met pek en veren in te smeren als zij zich zouden bezondigen aan moralisme. Voor sociaaldemocraten zijn autonomie en individuele zelfbeschikking minder heilig dan voor D66. Normen en waarden zou voor deze coalitie het leidende thema kunnen zijn. Wat u zich daarbij echter wel moet realiseren is dat normen en waarden eerst en vooral een praatthema is en dat ook moet blijven. Vermijd uitdrukkingen als 'niet lullen maar poetsen' en 'geen woorden maar daden'. Vermijd verwijzingen naar een Rotterdamse achtergrond of sympathie voor Feyenoord. Heb lak aan de voorliefde van de Algemene Rekenkamer voor toetsbare doelstellingen. Praat!

Begin bijvoorbeeld een discussie over etiquette op het internet. We leren onze kinderen dat ze voorzichtig moeten zijn met het achterlaten van persoonsgegevens op het wereldwijde web, want we willen niet dat ze ten prooi vallen aan cybercriminelen of pedoseksuelen. We willen ook niet dat ze voor een kapitaal uitgeven aan via internet bestelde artikelen. We willen ten slotte niet dat ze tot ver in hun volwassen leven worden achtervolgd door filmpjes, foto's en dagboekfragmenten die ze ooit ergens op een weblog hebben achtergelaten. Anonimiteit op internet is een logische, goed te verdedigen keuze. Maar daarmee is nog niet gezegd dat we onze zoons en dochters willen opvoeden tot volwassenen die volstrekt ongeremde, digitale publieke discussies voeren onder pseudoniemen als 'boze buur', 'jammerende jurk' en 'rioolgluurder'. Waar eindigt de voorzichtigheid en begint het onfatsoen? Houd daar eens een mooie toespraak over. Schrijf een lezing. Laat u uitnodigen voor een publiek debat. Allemaal goede bijdragen aan de gedachtevorming over vrijheid van meningsuiting en veel, veel, veel beter dan het kapot procederen van een weekblad vanwege een satirische toespraak of het laten oppakken van een anonieme cartoonist.

Begin daarnaast – en ik kijk nu vooral naar u, meneer Donner – een discussie over personeelsbeleid in de publieke sector. Er is de afgelopen jaren, tijdens Paars en tijdens de diverse centrumrechtse kabinetten, heel veel gezegd over kwaliteit, klantvriendelijkheid en efficiency in de publieke sector. Er zijn marktprikkels ingevoerd, organisaties werden afgeslankt, geprivatiseerd en op afstand gezet, gebonden aan prestatie-indicatoren en opgejaagd met allerlei verbetertrajecten. Ik kan mij voorstellen dat dit in veel publieke organisaties consequenties heeft gehad voor de werving en selectie van nieuw personeel. Als het allemaal goed, snel en zo goedkoop mogelijk moet, denk je niet direct aan het in dienst nemen van blinden, doven, rolstoelgebruikers, mensen met reuma, nierpatiënten, of werknemers met multiple sclerose. Zelfs voor minder gewichtige functies (keukenhulp, postkamerbediende, conciërge, hulpje in de linnenkamer, schoonmaker) kom je niet gauw uit op achttienjarige schoolverlaters met een autistische stoornis, adolescenten met adhd of jongeren met een psychiatrische aandoening. In veel gevallen heb je die minder gewichtige functies allang 'ge-outsourced' aan een commercieel bureau, dat er niet over piekert om minder valide werknemers te contracteren, omdat het bureau door de overheidsorganisatie

wordt afgerekend op snelle, efficiënte service. In andere gevallen heb je de minder gewichtige functies nog wel in eigen huis, maar dan ben je er zeer van doordrongen geraakt dat de belasting- en premiebetaler, als een echte klant, waar voor zijn geld mag verlangen. Werknemers die extra kosten met zich meebrengen (een aangepaste werkplek, meer ziekteverzuim, extra toezicht en begeleiding) zijn voor overheidsorganisaties die jarenlang bestookt zijn met marktpropaganda een irrationele investering.

Mag het bij sommige overheidsorganisaties een tikkeltje duurder worden, als burgers daar worden geholpen door blinde, dove of verlamde ambtenaren? Mag het duurder worden als die overheidsorganisaties er met extra geld in slagen om jongeren met een gedragsprobleem zodanig te begeleiden dat zij goed werk afleveren?

Heb daar eens een visie op. Houd daar een fijne discussie over. Volsta niet met de obligate opmerking dat “werkgevers hier hun verantwoordelijkheid moeten nemen”. Welke werkgevers? Private werkgevers in het bedrijfsleven? Hebben die een verantwoordelijkheid voor het in dienst nemen van werknemers die extra kosten met zich meebrengen? Waarom in hemelsnaam? De enige werkgevers die hier mogelijk een speciale verantwoordelijkheid hebben zijn bazen in de publieke sector en voor hen gelden de hier genoemde dilemma’s.

Dit gaat over normen en waarden. Ga niet meteen korten op uitkeringen en ferme daden stellen. Praat erover.